

॥ श्री ॥

अथ श्री त्रिविक्रमपंडिताचार्यसूत श्री नारायणपंडिताचार्यविरचितः

॥ श्री मध्वविजयः ॥

१७. त्रयोदशः सर्गः

पृथुदर्शनमुत्थितं कृतार्थं पृथिवीभृत्प्रणतिं गृहीतवन्तम ।

निजशिष्यमुदेहथ सह्यमाप्तं पुरुषः कश्चिदुपाययौ कदाचित् ॥ १७.१ ॥

भगवानिह नः स्वकिंकराणां अचिरेणाह्वयजतादनुग्रहाय ।

इति कार्याचिकीर्षयाहर्षयत त्वां नृप इत्यभ्यधितैश्च तं प्रणम्य ॥ १७.२ ॥

अथ माघवतीमपास्य कार्त्तां ब्रजता प्रैधिततेजसा प्रतीचीम ।

परिशोधयता स्वपादसंग्गात् पृथिवीं प्राञ्जदिवारेण रेजे ॥ १७.३ ॥

अशुभानपहाय मायिजुष्टान अधमाद्रीनिव गोत्रनिम्नगोत्रैः ।

सुजनैस्तुरसाह्निगम्यमानः परमस्नेहतया क्रमप्रसन्नैः ॥ १७.४ ॥

सुमनःफलशोभिनोहत्र पुंसो नमयन् गोभिरनोकहानिवोक्षान ।

अपि भंगमुपानयन्नन्त्रान दृढाभावात्परानवार्यवीर्यैः ॥ १७.५ ॥

गमनोऽसवविस्मितैर्निषेव्यो विविधैर्जनपदैर्जनैरजस्रम ।

परिसृष्ट्वरकीर्तिरार्तिमुक्त्वा पुरुषैर्दूरभुवश्च गम्यमानः ॥ १७.६ ॥

अमरैरमरानुगैर्मुनीन्द्रैः अपरेष्काविषयैश्च सेव्यमानः ।

हरिपादसरोजसंगसारो भुवने पावनपावनो निकामम ॥ १७.७ ॥

অয়মপ্রতিবারণঃ প্রয়াণে পরমানন্দসুতীর্থসূরিরাজঃ ।
বিবভাবতিবেলমচ্চরূপঃ সুরসিংধোরিব সংততপ্রবাহ ঃ ॥ ১৩.৮ ॥

সময়েন গতোহমহীয়সাহসৌ বিষয়ং স্তংভপদোপসর্জনাখ্যম ।
মদনাধিপতেঃ সুধাম ধাম প্রবিবেশাখিললোকবন্দনীয়ম ॥ ১৩.৯ ॥

ক্ষণদামিহ তাবদূষিবাংসং বিহিতাহর্মুখযোগ্যযোগমেনম ।
গমনোদ্যমলক্ষণৈরজানন গমনায়োদ্যতমাশু শিষ্যসংঘাঃ ॥ ১৩.১০ ॥

পুরতো বিসৃতাঃ সমাধিশুক্লে যতয়স্তত্র পটীঃ কষায়বেষাঃ ।
সহসোদহরন স্বযোগ্যমুদ্রায়ুতদংডাদিকধারণোদ্যমেন ॥ ১৩.১১ ॥

অবধায় বিশেষকারিশংখপ্রকটাংকান সুধিয়া গতাদ্র্ভাবান ।
লসিতা তুলসীস্রগস্য কংঠে হরিনির্মাল্যতয়োচিতা ন্যধায়ি ॥ ১৩.১২ ॥

য়তধীগুরুচক্রিমূর্তিপূর্ণং যতনিশ্চাসবচা বিশোধ্য পাণী ।
গুণকুংডলমংডিতং বিমানং গুণবংধং কবচাবৃতং বভার ॥ ১৩.১৩ ॥

সকমংডলুমংডলাবলংবং স্বয়মেবালঘুপুস্তকাদিভারম ।
য়ুবশিষ্যগণো দধে নয়ত্নাত হি দাক্ষ্যস্য গুণোহপরোহস্তি ॥ ১৩.১৪ ॥

অতিসংভ্রমতঃ পরিভ্রমংতং ভরদামানবলোকিনং চিরায় ।
অনুযোগপরং মুহুঃ প্রমত্তং জহসুর্নূতনশিষ্যমত্র কেচিত ॥ ১৩.১৫ ॥

অথ তৎক্ষণঘাট্টিতোরুঘংটাঘননাদব্যপদেশতঃ পরেণ ।
অমিতপ্রমতিঃ প্রচোদিতোহসৌ ইতি নির্যৎসু নিজেষু নির্জগাম ॥ ১৩.১৬ ॥

ধৃতমাতপবারণং বরণ্যং ব্রতিরাজং তমুপর্যুপর্যুদারম ।
উদয়মিহিরোপরিষ্ঠপূর্ণদ্বিজরাজশ্রিয়মায়য়াবভূতাম ॥ ১৩.১৭ ॥

ভুবনত্রয়ধারিণং মুকুংদং দধদংতঃ স দধে গুরুঃ স্বয়ং চ ।
অপি কেনচিদিত্যদো ন চিত্রং ননু স প্রাণপতির্বভার তং চ ॥ ১৩.১৮ ॥

য়তয়ো গৃহিণোহথ বর্ণিমুখ্যাঃ শ্রুতিগাস্ত্যক্তনিষিদ্ধকাম্যভাবাঃ ।
ইহ মূর্তিধরা ইব স্বধর্মাঃ শতসংখ্যাঃ শতসংখ্যমন্ত্রগচ্চন ॥ ১৩.১৯ ॥

পরিবারজনা ন মার্গদুঃখং প্রয়য়ুঃ পুরুষরত্নমীক্ষমাণাঃ ।
ইতি নান্দ্রুতমস্য হি প্রয়াংতি স্মৃতিমাত্রাদ ভবিনো ভবাপবর্গম ॥ ১৩.২০ ॥

মদনেশ্বরবল্লভপ্রদেশে প্রভুমায়াংতমথাভ্যপদ্যত দ্রাক ।
জয়সিংহ ইমং নৃসিংহবর্যঃ শুবধীঃ স্তংভবিশিষ্টসিংহনামা ॥ ১৩.২১ ॥

অবতীর্য় পুরৈব বাহনাত স্বাদ অপি মার্গাদপসার্য সৈনিকান সঃ ।
সহ কৈশ্চন ভূসুরৈরবাপ্তঃ ত্রিজগৎপূজ্যপদাংতিকে ননাম ॥ ১৩.২২ ॥

পৃথিবীপতিনাহনুগম্যমানো বিনয়াদ ভক্তিরসাদ্র্মানসেন ।
অচিরেণ স বিষ্ণুমংগলস্য প্রয়য়াবায়তনোত্তমস্য পার্শ্বম ॥ ১৩.২৩ ॥

नरदेवदिदृक्ष्या समेता उभयग्रामजना जनाः परे च ।
उपयांतमनंतमानसं तं मुहुरैक्षंत कुतूहलाक्लिमग्नाः ॥ १७.२४ ॥

पुरतो मधुरश्चनैर्बदन्तिः स्वकृताः कर्णसुखा मुकुंदगाथाः ।
धृतपंकजबीजचक्रचिह्नैः कृत नृत्तेश्चतुरैर्निषेव्यमाणम ॥ १७.२५ ॥

कलितांजलिना स्फुटानुयातं जनसंवाधसहेन भूमिभर्त्रा ।
करुणाविषयं चिकीर्षुणा श्वं ब्रजता किंकरतामकैतवेन ॥ १७.२६ ॥

इदमिथमितीक्ष्णैर्नराणां अपरिच्छेद्यमहिष्ठधामरूपम ।
अधिकं धरणीमलं चिकीर्षुं स्फुटमुद्यंतमिव द्युनाथमन्यम ॥ १७.२७ ॥

अशनैः शनकैरिवाहरजंतं युवसिंहप्रवरप्रगल्भयानम ।
अतिपाटलपादपल्लवाभ्यां अबनीं पावनतामलं नयंतम ॥ १७.२८ ॥

नखनिर्जितपद्मरागरागं वरकूर्मप्रपदं निगूढगुल्फम ।
सुरवर्यकराग्रसेव्यजंघं द्विरदोदारकरोपमोरुयुग्मम ॥ १७.२९ ॥

शुभशुद्धनितंबविंबराजन्नवकौशेयविशेषवाह्यवस्त्रम ।
तनुकुम्भिगलालिकेषु रेखात्रितयेन प्रकटेन शोभमानम ॥ १७.३० ॥

मृदुसूक्ष्मघनारुणाविकाच्छप्रकटप्रारणेन भासमानम ।
अतिनूतनतिग्मभानुभासां निकरेणेव सुवर्णसानुमंतम ॥ १७.३१ ॥

पृथुवक्त्रसमुन्नतांसतिङ्गिं गुरुवृत्तायतहृदयबाहुदंडम ।
परमारुणपाणिपल्लवांतः स्फुरितोर्ध्वध्वजलांछनादिमंतम ॥ १७.७२ ॥

परिपूर्णशशांकविंशकाविषयं प्राक सहसाहबलोकनेन ।
अकलंकतया परं विविक्तं वदनं विभ्रतमच्छविभ्रमाक्किम ॥ १७.७३ ॥

अतिसुंदरमंहसासराजन्नवकुंडाभरदं शुभारुणोष्ठम ।
कमलायतलोचनावलोकैः अपि लोकान सकलान प्रहर्षयंतम ॥ १७.७४ ॥

अतिभासुरकर्णभासितश्रीतुलसीगुच्छमत्तुच्छकांतिगंडम ।
डुवनत्रयभृत्यभृतिदाने चतुरक्रवरविभ्रमं सुमौलिम ॥ १७.७५ ॥

सकलावयवान स्फुटं मिमानाः प्रतिमालङ्कणलङ्कणाय लङ्क्यम ।
चतुरा विदधुयदीयगात्रं स सुलम्बेत्यधुना निगद्यते नो ॥ १७.७६ ॥

अतिलोलदृशां समीक्षितुं स्वं जनसंवाधभयेन दूरभाजाम ।
समदर्शयदूर्ध्वमोरसोहसौ दयैवोरुजनौघमध्यगोहपि ॥ १७.७७ ॥

सविकासदृशां कृतांजलीनां जनतानां परमादरान्नतानाम ।
बलयेन वृतः प्रियं मुरारेः प्रविवेशाहयतनं प्रवर्हबोधः ॥ १७.७८ ॥

विविधप्रभुमध्यसन्निषण्णो नरदेवेन समं स गूढदेवः ।
विवभावुडुराडिवोडुमध्ये सह मह्यास्तनयेन पूर्णविंशः ॥ १७.७९ ॥

অবদত স কথাং রথাংগপাণেঃ ভগবান ভাগবতে ভবাপ হংত্রীম |
অনুকুলগুণস্বরাদিভাজা নিজশিষ্যপ্রবরেণ বাচ্যমানে || ১৩.৪০ ||

কখনং তদুদারধৈর্যসারং মধুরং পুঙ্কলভাববত প্রসন্নম |
বিদুষোহবিদুষোহপি শৃণ্বতোহলং ব্যধিতাহনংদরসাংবুধৌ নিমগ্নান || ১৩.৪১ ||

গমনাসনসংকথাদিলীলাঃ স্মৃতিমাত্রেন ভবাপবর্গদাত্রীঃ |
কথমপ্যমরাঃ প্রপংচয়েয়ুঃ ননু মধ্বস্য ন মাদৃশোহল্লবোধোঃ || ১৩.৪২ ||

সুতপঃকবিতাদিসদগুণানাং লিকুচানাং কুলজোহংগিরোহ্নয়ানাংম |
অভবদ গুহনামকো বিপশ্চিত কবিবর্যোহখিলবাদিবংদনীয়ঃ || ১৩.৪৩ ||

দয়িতাহস্য সতী গুণানুরূপা বিধিবীর্যেণ মুহুমৃতপ্রজাহপি |
অভজদ্ভুবনপ্রভূ হরীশৌ সুতকামা বসুদেবসূনুভক্তা || ১৩.৪৪ ||

পরমেশ্বরয়োঃ প্রসাদযোগাত সুতরত্নং তদসূত সূরিপত্নী |
পরিষৎপদপট্টনেষু নাৰ্যো বিবিদে যস্য সমঃ পরীক্ষকাগ্র্যেঃ || ১৩.৪৫ ||

বদনেংদুমবেক্ষ্য নংদনস্য স্বকুলোত্তারগদক্ষলক্ষণস্য |
কৃতকৃত্যতয়া ক্রিয়াঃ প্রকুবর্ন কবিরাখ্যাদুচিতাং ত্রিবিক্রমাখ্যাম || ১৩.৪৬ ||

কলভাষণ এব সূরিপোতঃ কবিরাসীদনবদ্যপদ্যবাদী |
অবভাতি ননু প্রভাপ্রভাবী ভগবান বালতরোহপি তিগ্নভানুঃ || ১৩.৪৭ ||

সকলাংগযুতাবভাতশাখঃ সময়ে প্রাপ্ত উদারপক্ষিসেব্যঃ ।
স সসর্জ সদধ্বগোপকৃত্যৈ লিকুচঃ কাব্যফলং রসাভিরামম ॥ ১৩.৪৮ ॥

প্রতিপাদিতমাঅনা যথার্থং পৃথুমায়াসময়স্য দুর্ঘটত্বম ।
স্বগুরৌ পরিহর্তুমক্ষমেহপি শ্রুতবাংস্তং স বয়স্যবোধিতোহলম ॥ ১৩.৪৯ ॥

ভগবত্ব্যাদিতে সগোবিলাসে বটুভাবং ত্যজতি ত্রিবিক্রমাখ্যে ।
অপি ভানুপুরস্জরাঃ সমস্তাঃ প্রয়য়ুঃ কীটমণিপ্রভত্বমাষু ॥ ১৩.৫০ ॥

অতিদক্ষমতিং সপাদলক্ষে সময়ে মায়িজনস্য যুক্তিশূরম ।
মহিতং হি মহীতলে মহিমা জনকো নংদনমব্রবীদুপাংশু ॥ ১৩.৫১ ॥

শৃণু বাচমিমাং বিচারিতার্থাং ন কলৌ নির্গুণভাবনা সুখায় ।
ইতি গৌণবিমুক্তয়ে গুণাচ্যং ভজ দেবং বসুদেবসূনুমেব ॥ ১৩.৫২ ॥

ইতি তাতবচো নিশম্য কিংচিত তরলাআহপি বিচার্য শাস্ত্রসারম।
পরমেব স পারমারুরুক্ষুঃ বিগুণোহপাস্তিমুপাশ্গোত পরেভ্যঃ ॥ ১৩.৫৩ ॥

নিজধর্মরতো গৃহিপ্রবর্হঃ কলিকালাকুলিতাংতরোহপি হংত ।
নিতরাং নিষিতাঅনা নিসর্গাত স্ফুটমালোচয়দিত্যসৌ কদাচিত ॥ ১৩.৫৪ ॥

রচিতং ননু সূত্রমত্র মানং বিদুষা সত্যবতীসুতেন সাক্ষাত ।
অপরস্পরসংগতানি ভাষ্যাণ্যপি সর্বাণি ন মানতাং ব্রজেয়ুঃ ॥ ১৩.৫৫ ॥

यदि तेषु निराग्रहांतराः स्मः सुघटं नोपलभामहे हि किंचित ।
न तथापि परंपरोपयातं न पठामः प्रणयेन शांकरीयम् ॥ १७.५६ ॥

घटनोपनिषत्सु नाल्लबुद्धेः सुघटेत्यभ्युपगम्य चिंतयामः ।
न विमुक्तिमुपैति कोहपि मुक्त्वा समयोज्जामिह यामिमामुपास्तिम् ॥ १७.५७ ॥

विततः सुखसच्चिदद्वयात्मा समुपास्यो विहितो हि तद्विद्विः ।
स च नावयवी निरूप्यते चेद द्युतिमात्रं च न हीत्यदो रहस्यम् ॥ १७.५८ ॥

यदि चेद्गुपास्यतेहस्य रूपं तिमिरत्वेन विभाति पारिशेष्यात् ।
फलमप्यथ मुक्तिरीदृशी स्याद इति नो नैव धिनोत्युपास्तिरेषा ॥ १७.५९ ॥

अथ वेदपुराणभारतानि स्वयमालोच्य यथावबोधमत्र ।
गुणवन्तमुपास्यहे मुकुन्दं स्मृतिधर्मान् स्फुटमाचरन्त एव ॥ १७.६० ॥

अवधार्य यदेतिकार्यमार्यः स विवेकादुपचक्रमे विधातुम् ।
परिपूर्णमतेर्जगत्सु कीर्तिं परिपूर्णमशृणोत तदा विशुक्ताम् ॥ १७.६१ ॥

विहिनस्ति हि नो जनोऽतिवाग्मी समयं कोहपि परंपरोपयातम् ।
क्लिप तं त्रमुदारयुक्तिशूरो न परे तत्र समर्थतां ब्रजेयुः ॥ १७.६२ ॥

तव वेदनदीर्घिगाह्य भूयः समयांभोधिषु कुर्वतो विहारम् ।
नवकाव्यरसप्रियस्य वादिद्विरदेन्द्र प्रतिवारणो न जज्जे ॥ १७.६३ ॥

উপয়াহি যশঃ শশাংকগৌরং নিজমুখস্য ভয়ং নিরাকুরু ত্বম ।
অধুনা বিধিনোপপাদিতং তং প্রতিবাদিপ্রতিবারণং নিবার্য ॥ ১৩.৬৪ ॥

ইতি মায়িজনেন তত্রতত্র স্বজনত্বেন স তাবদর্থ্যমানঃ ।
অনুকূলবচা মহিষ্ঠমানো মনসা সংশয়মাপ সংশয়চ্ছিত ॥ ১৩.৬৫ ॥

শিতমধ্ববচঃ সৃণিপ্রয়োক্তন পুরুষানেষ বিষাদয়ন কবীভঃ ।
বিবিধোত্তরধূলিপাতনেন প্রতিঘেনাধিকমংধয়াংচকার ॥ ১৩.৬৬ ॥

ক্ষণদাসু বিচক্ষণঃ স বীক্ষ্য প্রচুরপ্রজ্ঞমনোজ্ঞশাস্ত্রসারম ।
অপরাবিদিতঃ প্রসাদগর্ভং বিদধে বিস্ময়মাংতরং মহাংতম ॥ ১৩.৬৭ ॥

বিদিতবান ব্যবহৃত্য সুদর্শনং বহলবোধমবেক্ষ্য স নিশ্চয়াত ।
অপি ন তস্য মতং সহসাহহৃদদে ননু বিমৃশ্য কৃতী কুরুতেহখিলম ॥ ১৩.৬৮ ॥

তং বিশ্ণুমংগলগতং বহলপ্রবোধং প্রাপ্যাভ্যবংদত তদাহুগবিক্রমার্যঃ।
আনন্দং স চতুরাননহাসলক্ষ্ম্যা তত্ত্ব প্রবেত্তুমমরেংদ্র ইবাস্তয়োনিম ॥ ১৩.৬৯
॥

॥ ইতি শ্রীমৎকবিকুলতিলক ত্রিবিক্রমপংডিতাচার্যসুত
শ্রীনারায়ণপংডিতাচার্যবিরচিত্তে শ্রীমধ্ববিজয়ে
আনন্দাংকিতে ত্রয়োদশঃ সর্গঃ ॥